

Paradiso Kaimana

Uitgezonden als soldaat naar Nieuw-Guinea

Colofon

ISBN: 978 94 6365 061 8

1e druk 2018

© 2018, Pim Oskam

Uitgeverij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

www.elikser.nl

Foto's: Andreas Schelfhout

Vormgeving omslag en binnenwerk: Evelien Veenstra

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Paradiso Kaimana

Uitgezonden als soldaat naar Nieuw-Guinea

Pim Oskam

Inhoud

Vooraf	7
We zijn er	10
<i>Legerrariteiten 1 De keuring</i>	15
<i>Legerrariteiten 2 Het beste leger</i>	23
<i>Nieuw-Guinea, land en volk 1</i>	26
Zuiderkruis	32
<i>Nieuw-Guinea, land en volk 2</i>	39
Biak	46
<i>Legerrariteiten 3 Zandhazen</i>	46
<i>Voorgeschiedenis 1</i>	59
Werk in uitvoering	65
Aan de bak	74
<i>Legerrariteiten 4 Oorlogsrecht</i>	76
Kees	83
<i>Legerrariteiten 5 Officieren/onderofficieren</i>	85
Rauw	91
<i>Voorgeschiedenis 2</i>	94
Ze zijn er?	98
<i>Voorgeschiedenis 3</i>	101
Ertsberg en Grasberg	105
Terug in je hok	110
<i>Legerrariteiten 6 Discipline</i>	111
<i>Nieuw-Guinea: land en bevolking 3</i>	113

Afscheid	127
Seven Seas	132
<i>Legerrariteiten 7 Debriefing</i>	138
Weer de kazerne in	146
<i>Legerrariteiten 8 Groeten</i>	149
<i>Legerrariteiten 9 Straffen</i>	156
Afgezwaaid	158
<i>Geschiedenis: 4</i>	159
Eindspel	163
Geschiedenis, een ‘happy’ end ...	169

Vooraf

Dit boek gaat over een korte periode in de Nederlandse geschiedenis. Een periode die we in Nederland zo snel mogelijk wilden vergeten.

In het voorjaar van 1962 werden halsoverkop duizenden militairen naar Nieuw-Guinea gestuurd. Voor het overgrote gedeelte dienstplichtigen.

Het conflict tussen de Indonesische regering en Nederland sleepte al vanaf de onafhankelijkheid in 1949. Nu dreigde een regelrechte oorlog.

Chasse patat is een prachtige term uit de welerwereld. De Nederlandse militaire missie om toenmalig Nederlands Nieuw-Guinea uit de klauwen van Indonesië te redden, had daar veel van weg. Een chasse patat.

Om welke motieven dan ook, geopolitieke redenen, dikdoenerij, rancune of misschien ook wel economische redenen, Nederland heeft Nieuw-Guinea in die onderhandelingen met de nieuwe republiek Indonesia uit de boedel weten te houden.

Indonesië zal wel hebben gedacht dat Nederland Nieuw-Guinea op den duur toch wel aan hen zou overdragen. Wat moesten ze met een stuk land, zo groot als half West-Europa. Er woonden een paar honderd-

duizend Papoea's. Slechts een heel klein deel had leren lezen en schrijven. Het merendeel van de Papoea's leefde zoals ze al dertig eeuwen hadden geleefd. Het lag ook nog helemaal aan de andere kant van de wereld. Verder was het hebben van koloniën nu wel echt uit de tijd.

Door de jaren heen verslechterde de sfeer tussen Nederland en Indonesië. Indonesië eiste Nieuw-Guinea op. Nederland weigerde. Militairen werden ingezet. Er waren wat prikacties.

Indonesische infiltranten probeerden erachter te komen hoe de lokale bevolking over aansluiting bij Indonesië dacht. Maleis was hun gezamenlijke voertaal.

Nederland reageerde woedend. Ze stuurden een paar duizend militairen, voornamelijk dienstplichtigen, met de troepenschepen Zuiderkruis en Waterman naar de andere kant van de wereld om Indonesië de voet dwars te zetten.

Een vlucht naar voren.

Een chasse patat.

Binnen een half jaar was het bekeken. Nederland had zich misrekend.

Na wat wederzijdse schietpartijen en wederzijdse doden, werd er, onder druk van de internationale gemeenschap, een bestand getekend. De Verenigde Naties zouden de zaak verder afhandelen.

De soldaten werden teruggetrokken, teruggevaren en teruggevlagen en werden via de achterdeur Nederland weer ingerommeld.

Gauw vergeten, gauw vergeten, was de boodschap. Niet meer over lullen. Helaas, herinneringen verdwijnen niet zomaar als je er niet meer over praat. Herbeleving en angstdromen verrassen je als je er het minst op verdacht bent.

Negentien was ik, net van de HBS.

“They gave me a tin hat
they gave me a gun
and they sent me away to the war”

zingen The Pogues in een ballade over een Australische jongen die naar de andere kant van de wereldbol wordt gestuurd om het vaderland te dienen. De Eerste Wereldoorlog.

Met mij liep het minder slecht af.

Gelukkig hadden mijn ouders de hele wederzijdse correspondentie uit die tijd bewaard. Aan de hand van die brieven kon ik tot op de dag reconstrueren hoe alles in die tijd was verlopen.

Schrijven heb ik altijd als een avontuurlijk proces ervaren. Niet met het schrijven van dit boek. Hoe dieper ik in de materie dook, hoe helderder de herinneringen aan mijn deur klopten. Dat was niet bepaald genieten. Het was een worsteling. Maar het ligt er nu. Eindelijk.

We zijn er

De zee, blauw, lichtblauw bijna. Het strand, de kokospalmen, de stilte. Ik voelde me gewoon gelukkig. Voor het eerst. Ik keek naar de zee. Niemand, niets. Zee ... Ik keek over het strand, links van mij, rechts van mij. Niets, niemand ...

Het verschil tussen eb en vloed was niet groot. Het was nu eb. Er waren een paar poeltjes achtergebleven met wat stenen erin. Ik draaide een grote steen om. Het krioelde van het leven onder die steen. Beestjes die ik nog nooit had gezien. Krabben, kreeftjes, garnalen, wurmpjes in alle kleuren. Ik draaide nog een paar stenen om. Een hele miniatuurwereld, vol kleuren. Bizarre schelpen, rood koraal. Ik zou het moeten inventariseren, namen erbij zoeken. Ach, waarom ook, voor wie? Het was zo al mooi genoeg. Ik ging weer rechtop staan. De zee, lauwwarm kabbelend, voor mij. Ik draaide me om. Keek naar het land.

Een donkergroene muur. Het leek op boerenkool. Zo ver als je kon kijken, boerenkool. Daarachter, ook boerenkool. Honderden kilometers diep.

Oerwoud. Geen film-oerwoud, met hoge bomen, kleurrijke bloemen, apen, olifanten, heel Tarzans menagerie, nee. Boerenkool, een massieve muur boeren-

kool. Als je daar doorheen wilde, moest je je een weg hakken. Decimeter voor decimeter. Er waren wel paden geweest, maar die groeiden in no-time weer dicht. Na twee weken zag je er niks meer van.

Dat moest ik ook nog leren kennen. Dit oerwoud. Die boerenkool. Ik moest het leren vertrouwen. Als ik het vertrouwde, zou het me ook beschermen.

Door de stilte heen sloop een zacht gebrom. Kippenvel. Vliegtuig overdag: geen gevaar.

De post. Hij kwam heel onregelmatig, de Dakota met post. Ik hield niet van post. Ik kreeg er een knoop van in mijn maag. Ik had toch afscheid genomen. Definitief. Tenminste, zo voelde dat. Deed dat pijn? Ja. Enkele reis. Dat was het.

Brieven van thuis. Het duurde altijd een paar dagen voordat ik terugschreef.

Wat moest ik schrijven? Hoe kon ik nou uitleggen wat ik hier aan het doen was? Ik wist het zelf amper.

Dan flanste ik maar weer een vriendelijk kattenbelletje in elkaar. Ik schaamde me voor die hypocriete brieven. Liever had ik niks geschreven. In ieder geval was ik een paar dagen uit m'n evenwicht door die rotte post.

In het begin ging ik ook wel de post ophalen, net als de anderen. Ze had beloofd me te schrijven, Mia. Na een paar weken, nog niks. Kon ik me ook wel voorstellen. Wat moest ze met een vriendje van papier ... Ik ging de post niet meer ophalen. De anderen brach-

ten ze wel voor me mee. Ik hoopte dat er geen brief van thuis bij zat. Hoefde ik ook niet terug te schrijven. Ik liep een eind verder. Een fel getik. Kreeftjes ... Potsierlijke beestjes met aan de ene kant een kleine schaar en aan de andere kant een reuzeschaar, zo groot als het hele beestje zelf. Daarmee gingen ze elkaar te lijf. Even verderop zaten twee kleine parsee krabbetjes op hoge poten elkaar achterna en verdwenen, plof, in het water. Een flinke heremietkreeft had haast en botste met schelp en al tegen mijn voet. Kroop gelijk in zijn schulp. Er lagen een paar kattenogen. Mooi glanzend groen met bruin. Sluitdekseltjes van een of ander schelpdier.

Een eindje verder kwamen de rotsen tot aan het strand. Rotsen met grotten, uitgeslepen door het regenwater. Door een groot gat aan de bovenkant van de rotsen lichtte de zon de kletsnatte wanden van de grot aan. Algen in alle kleuren, groen, blauw, paars en rood. Twee dagen geleden was ik de grot ingegaan om de kleurenpracht van dichtbij te zien. Stuiterde meteen op m'n bek. Spekglad was het daarbinnen.

Even verder was een poeltje. Het werd gevoed door bronwater uit de rotsen, ijskoud water. Ik liet me erin glijden. Dat was genieten. Het was altijd en overal warm. Het maakte niet uit of de zon nu scheen of het kletterde van de regen. Dag en nacht, overal en altijd warm. Behalve hier, in de kouwe poel. Ik liet mij erin

glijden. Heerlijk. Na tien minuten was de kou tot in mijn botten doorgedrongen. Eruit en dan in de zon weer lekker opwarmen. Dat was genieten. Dat was geluk.

Ik hoorde de motoren van de Dakota weer opstarten. De post was weer bezorgd. Met een sierlijke draai schoot hij de lucht weer in, op naar zijn volgende adresje.

De zon begon al aardig te zakken. Nog een uur, dan moest ik terug zijn. Vanaf het vliegveld werd meestal avondeten aangevoerd. Het moest alleen nog even worden opgewarmd.

Tegen zonsondergang kwamen ook weer de muggen in actie. Waarom werden die kregen hier ineens muskieten genoemd? Klonk zeker heftiger. Nou, heftig waren ze. Mijn handen en onderarmen waren bezaaid met bulten. Mijn voeten ook. Mijn klamboe was te kort. 's Nachts lagen mijn voeten tegen het gaas te wachten op de volgende lading muskieten.

Aan boord hadden ze ons precies uitgelegd hoe je je tegen de muskieten moest wapenen. Bedekkende kleding. Gaas over je cap om je gezicht te beschermen. Speciale handschoenen en repellent. Muggenolie was tegen muggen en repellent tegen muskieten. Daar moest je je grondig mee insmeren. Ja natuurlijk, elke dag een paludrinepil tegen malaria. Nou, daar was in ieder geval wel voor gezorgd. Al het andere zou nog

worden nagestuurd. Nooit meer iets van gehoord. Net als van het tropenuniform. Zou ook worden nagestuurd. Bedekkende kleding? We hadden alleen onze dikke donkergroene Hollandse legerpakken. Ik liep nog in m'n oranje zwembroek. Gekocht op de heenweg, in Pearl Harbor. Ik had ook nog wat gewoon ondergoed bij elkaar gescharreld. Dat legerondergoed ging er bij de termieten in als koek. Elk excuus om geen legerkleden te dragen was prima.. Ik heb nooit ergens bij willen horen. Het leger was het ultieme "ergens bij horen".

Hier, aan zee, voelde ik me voor de eerste keer in het leger vrij. Idioot, er hing een oorlog boven onze kop en ik voelde me vrij.

Het was warm. Ik moest uit de zon. Een aangespoelde boomstam, wit gebleekt, lag onder een klapperboom. Mooi schaduwplekje. Ik ging in het zand zitten, rug tegen de boom, uitzicht over zee. Aan het strand, onder een klapperboom ...

De blauwe zee, kabbelend voor mij. Paradiso Kaimana. Hoe kwam ik in jesusnaam hier terecht. Ik probeerde me te concentreren. Ogen dicht. De Zuiderkruis, Biak, Ermelo, Maastricht. Chaotische beelden flitsten voorbij. Rustig ... Helemaal van voren af aan. Het begin. De keuring.

Majoor Nix was het hoofd van het keuringsbureau. Hij stelde zich aan ons voor en keek erbij alsof hij bij

de eerste grap over zijn naam, de grappenmaker zijn kop af zou bijten.

Na een tijdje stonden wij, zo'n twintig jongens, opgesteld voor de keuringsarts. We kwamen uit alle hoeken en gaten van de regio. Hadden niets met elkaar gemeen, behalve dat we allemaal in onze onderbroek stonden. De keuring stelde niet zo veel voor. Eerst de dokter, dan de testen. Vragenlijsten, multiplechoice-vragen, puzzeltjes. Puzzeltjes vond ik wel leuk.

Kwam goed door de keuring, werd gefeliciteerd. Majoor Nix vroeg welk legeronderdeel mijn voorkeur had. Marine, zei ik. Goeie keus, jongen, we zullen zien. Daarmee was de kous af.

Legerrariteiten 1 De keuring

Als je vroeger een jaar of 17 was, liep je grote kans dat er een officiële brief door je brievenbus werd gestoken. Of je zo vriendelijk wilde zijn je op die en die datum te komen melden voor de keuring voor militaire dienst. Iedere jongen moest in dienst, dat was nou eenmaal zo. Er waren een paar uitzonderingen. Als je vader je op het bedrijf niet kon missen (meestal boerenbedrijf), kon je vrijstelling krijgen. Dat gold ook voor jongens van wie drie oudere broers al dienst hadden gedaan. Als je zo klein of lang was dat het leger niet in een passend uniform kon voorzien, dan mocht

je ook gaan. Jongens met aanzienlijke lichamelijke of verstandelijke beperkingen vielen ook af.

Jongens met principiële bezwaren werd gelegenheid gegeven vervangende dienstplicht te vervullen.

Homoseksualiteit. Ik wist toen, als zovelen, amper dat het bestond. Homoseksualiteit was helemaal taboe. In het leger kon dat echt niet. Dat zou een bom leggen onder de kameraadschap die het leger hoog in zijn vaandel droeg. Zeker nog nooit gehoord van de beroemde veldheer Alexander de Grote. Hij had een heel eigen interpretatie van die kameraadschap.

Dan had je nog S.5. Dat stond voor ... geestelijk labiel. Die mochten niet met wapens spelen. De slimsten gokten op S.5. om de dienst te ontlopen. Dat bleef wel in je C.V. hangen, S.5. Veel jongens wilden niet het risico lopen hun verdere leven voor iemand met een vlekje te worden aangezien.

Je moest, als je kon. Iedereen ging als-ie kon. Zo was het nou eenmaal.

De keuring zelf was, nou ja, een beetje flodderig. Recht van lijf en leden en niet een te onrustbarend IQ, dan mocht je het land helpen verdedigen tegen vijanden die zorgvuldig door de politieke leiders werden aangewezen. Uit alle hoeken en gaten van het land werd de bloem der natie op de keuring bijeengebracht.

Gekleed in een rijke variatie onderbroeken stonden

we in de rij. De eerste confrontatie met jongens die in heel andere bubbels leefden dan de jouwe.

Eind 1961 kreeg ik een oproep. Begin december, de precieze dag weet ik niet meer, moest ik mij melden in Maastricht, de Menno van Coehoornkazerne, voor de basisopleiding infanterie. Treinkaartje was ingesloten. In de trein naar Maastricht liep ik tegen Kees op. We hadden samen in de derde klas van de HBS gezeten. Leraren pesten hoorde bij die leeftijd. Wij hadden ons gespecialiseerd in het pesten van populaire leraren. Kerels die er prat op gingen dat zij wel orde konden houden. Ze waren blij dat deze Kees na de derde klas voor de HTS koos.

We vergeleken onze oproepkaarten. Het leek erop dat wij bij hetzelfde rekruten-peloton waren ingedeeld.. We deelden de voorpret.

Verdomd, we kwamen in hetzelfde peloton terecht. Ze vertelden ons dat dit het elite-peloton was. Allemaal jongens met tenminste HBS. Wij zouden worden klaargestoomd voor de officiersopleiding. Erg veel indruk maakte die mededeling niet. De meesten van ons vonden de dienst maar een hinderlijke onderbreking van hun opleiding.

De sergeants die onze opleiding moesten verzorgen, werden niet helemaal serieus genomen. Het werd een harde tijd voor die arme onderofficieren.

Jazeker, soms deden we wel ons best, maar daar maakten we geen gewoonte van. Met grappen en eindeloze discussies die wij de heren wisten te ontlokken rommelden we de rekrutenopleiding door.

Exercitie! Het marcheren moest erin worden gestampt. Linksom!! Rechtsom!! Rechtsomkeert ... Enzovoort.

“Sergeant, die commando’s, moeten die nou echt zo hard, we zijn niet doof,” ging er bij onze instructeurs niet in.

“Koppen dicht. Voorwaarts ... Ars!!”

Daar gingen we weer. De troep werd mooi op lengte geselecteerd. De langsten voorop, zo aflopend naar de kleinsten. Samen met een jongen uit Maastricht, hij woonde zowat om de hoek, waren we de langsten en moesten voorop lopen.

Als linkshandige had ik op de lagere school geleerd met mijn rechterhand te schrijven. Rechts schrijven, dat hoorde nou eenmaal zo.

Veel jaren later ontmoette ik op vakantie een kinderarts. Zij vertelde mij dat als je als linkshandige rechts hebt leren schrijven je je leven lang links en rechts door elkaar blijft haspelen.

Ik had dus een probleempje. Dat probleempje zorgde voor de nodige hilariteit. Bij wat voor commando dan ook, koos ik steevast voor de verkeerde richting.
RRRRechts ... Af!!!!

Ja hoor, de helft van het peloton liep achter mij aan, de linkerkant op. We rolden over de grond van het lachen.

Eerst dachten de sergeants nog aan sabotage, maar het bleek echt dat ik geen enkel gevoel voor links en rechts had. Ze zetten mij op een minder strategische plek, helemaal achteraan.

“Geen gezicht, ziet er niet uit, zo’n lange slungel helemaal achteraan ...!!!”

“Maar het kan niet anders. Hij weet niet wat links en rechts is ...,” zei de luitenant toen hij op z’n donder kreeg van de kapitein, omdat zijn peloton er uitzag als een aanfluiting.

De officieren lieten zich maar weinig zien. Dat die sergeants continu in de maling werden genomen, was tot daaraan toe. Zij bleven zoveel mogelijk buiten schot. Als wij een discussie met onze luitenant probeerden aan te gaan, maakte deze er zich snel van af. We moesten dat maar met de onderofficieren van dienst bespreken, was het vaste antwoord.

Aan twee maanden dikke pret kwam een einde. De leiding van de opleiding nam wraak. Niemand werd geschikt geacht voor de officiersopleiding, de meesten van ons moesten de dienstdtijd als gewoon soldaat zien vol te maken. Twee raddraaiers werden naar de opleiding tot sergeant gestuurd. Ze moesten zelf maar eens voelen wat een klotebaai dat was.

Mij hadden ze ook te pakken. Ik mocht naar de op-

leiding voor rekenaar. Geen idee wat dat inhield. Iets met mortieren. Die opleiding was ook in Maastricht. Ik hoefde niet eens te verkassen.

Een klasje van negen aanstaande rekenaars werd door een sergeant-majoor ingewijd in de geheimen van het ballistische gedrag van de mortiergranaat. Een beetje rekenen, een beetje wiskunde, het viel wel mee, zelfs voor mij met mijn HBS A.

Twee jaar later verzeilde die sergeant-majoor met een paar collega's in mijn stamkroeg. Ik zat in die tijd op de academie in Maastricht. Hij kwam naar me toe, gaf me een hand en barstte in lachen uit.

“Oskam ... Oskam ... soldaat Oskam ...”

Hij wenkte zijn collega's.

“Deze jongen heeft twee maanden meegelopen met mijn groepie rekenaars. Ik zag het toen meteen. Dat was geen soldaat. Dat zal die ook wel nooit worden. Hij, in een uniform, jullie hadden hem moeten zien. Gelachen hebben we, hè, Oskam. Een stem als een brulboei. Een paar keer heb ik hem mijn groep laten afmarcheren. Dan moest hij bevelen geven. Weet je nog. Het plein voor de kazerne, vol met nieuwe rekruten. Voorwaarts mars, toetert die gek. Het hele plein vol rekruten aan de wandel. Liepen hun officieren bijna onder de voet.. God wat een gek. Jij hebt een pilsje van mij te goed, Oskam. God wat hebben we gelachen ...”